

## Spis treści

|                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------|----|
| Zamiast wstępu. Tadeusz Bułharyn – biografia niezwykła ..... | 5  |
| Stan badań, źródła .....                                     | 13 |
| Rozdział I. Potomek Skanderbega? .....                       | 25 |
| Historia rodu .....                                          | 25 |
| Ojciec Bułharyna .....                                       | 32 |
| Dzieciństwo .....                                            | 34 |
| Lata szkolne .....                                           | 36 |
| Rosyjska armia .....                                         | 39 |
| Patrioci czy zdrajcy .....                                   | 44 |
| Rozdział II. W służbie dwóch cesarzy .....                   | 51 |
| Kapitan Wielkiej Armii .....                                 | 51 |
| Napoleonofil .....                                           | 54 |
| Hiszpania .....                                              | 56 |
| Wyprawa na Moskwę .....                                      | 59 |
| Spotkanie z Napoleonem .....                                 | 61 |
| Bułharyn sprzedaje Rosję .....                               | 65 |
| Stary wiarus .....                                           | 67 |
| Rozdział III. W Królestwie i na Litwie .....                 | 69 |
| Trudne powroty .....                                         | 69 |
| Okres wileński .....                                         | 73 |
| Kariera uniwersytecka .....                                  | 75 |
| Towarzystwo Szubrawców .....                                 | 76 |
| Inicjacja .....                                              | 78 |
| Bułharyn – mason .....                                       | 80 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział IV. Od chudopachołka do wielmoży .....        | 83  |
| Petersburg .....                                       | 83  |
| Rodzinny proces .....                                  | 87  |
| Nikołaj Grecz i literacka Rosja. ....                  | 88  |
| Krótki szkic o literaturze polskiej .....              | 91  |
| „Siewiernyj Archiw” – pierwszy sukces wydawniczy ..... | 97  |
| Naukowiec .....                                        | 100 |
| Polskie artykuły .....                                 | 103 |
| Bułharyn i Lelewel .....                               | 106 |
| Siła rażenia Lelewela. ....                            | 111 |
| Krzewiciel polskiej historii .....                     | 114 |
| Fenomen dziennika „Siewiernaja Pczela” .....           | 117 |
| Rozdział V. Dekabryści .....                           | 123 |
| Nowe idee a „sprawa polska” .....                      | 123 |
| Popularność Bułharyna wśród dekabrystów .....          | 125 |
| <i>Odetniemy Ci głowę na twojej pszczole...</i> .....  | 127 |
| Jak poznać dekabrystę .....                            | 129 |
| Powstanie o kilku wystrzałach .....                    | 131 |
| Proces dekabrystów .....                               | 134 |
| Spowiedź i deklaracja współpracy .....                 | 140 |
| Związki z dekabrystami po powstaniu .....              | 141 |
| Przyjaciel Aleksander Gribojedow .....                 | 143 |
| Rozdział VI. Donosiciel, agent czy analityk? .....     | 151 |
| Charakter i struktura III oddziału .....               | 151 |
| Tajna policja i Benckendorff .....                     | 153 |
| Po co Bułharyn III oddziałowi? .....                   | 156 |
| Analityk .....                                         | 158 |
| Agent Tadeusz .....                                    | 160 |
| Kto jest autorem raportów? .....                       | 162 |
| Plusy i minusy współpracy .....                        | 163 |
| Szara eminencja .....                                  | 164 |
| Car królem Polski .....                                | 168 |
| „Odbudowa naszej Rzeczypospolitej” .....               | 170 |
| Bułharyn i Dubelt .....                                | 172 |
| Nowy pomysł na wolną Polskę .....                      | 174 |

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział VII. Powstanie listopadowe. Zdrada czy kompromis? ..... | 177 |
| Czy można było uniknąć powstania? .....                          | 177 |
| Powstańczy zryw .....                                            | 179 |
| Powstańczy dodatek – czyli co Rosjanin wiedział o Polakach ..... | 180 |
| Tuszowanie winy .....                                            | 182 |
| Walka z powstaniem .....                                         | 185 |
| Bunt warszawiaków .....                                          | 189 |
| Polska cholera i zdobycie Warszawy .....                         | 192 |
| Konsekwencje powstania dla Bułharyna .....                       | 193 |
| Rozdział VIII. Zaścianek Pana Tadeusza .....                     | 195 |
| Ucieczka do Infantów .....                                       | 195 |
| Gospodarz .....                                                  | 197 |
| Niemiecki Dorpat .....                                           | 200 |
| Ateny Północy .....                                              | 201 |
| Wielonarodowe rosyjskie Inflanty .....                           | 203 |
| Lokalny patriotyzm .....                                         | 207 |
| III oddział i Polacy w Infantach .....                           | 212 |
| Rozdział IX. Bułharyn wielkim pisarzem był .....                 | 215 |
| Mistrz felietonu .....                                           | 215 |
| <i>Iwan Wyżygin</i> – pierwszy rosyjski bestseller .....         | 220 |
| Powieść historyczna .....                                        | 226 |
| Obraz Polski .....                                               | 228 |
| Klasyk literatury .....                                          | 230 |
| Historyk .....                                                   | 231 |
| Cenzura .....                                                    | 235 |
| Polska świnia .....                                              | 239 |
| Rozdział X. Mickiewicz i Bułharyn. Biografie równoległe .....    | 245 |
| Mickiewicz w Rosji .....                                         | 246 |
| Początek znajomości .....                                        | 249 |
| Jak przechrzyć Nowosilcowa .....                                 | 252 |
| Raport Nowosilcowa .....                                         | 254 |
| Uczty u Bułharyna .....                                          | 260 |
| Tłumacz Mickiewicza .....                                        | 263 |
| Paszport dla poety .....                                         | 264 |
| Paryskie kontakty .....                                          | 266 |



|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział XI. Aleksander Puszkina .....                 | 271 |
| „Nasze wszystko”, czyli kult wieszczki .....           | 271 |
| Świętokradcze porównania .....                         | 273 |
| Miłe złego początki .....                              | 274 |
| Pierwsze zgrzyty .....                                 | 276 |
| Pierwsze spotkanie .....                               | 281 |
| Geneza konfliktu .....                                 | 284 |
| Plagiator i cenzor .....                               | 285 |
| Walka o palmę pierwszeństwa .....                      | 290 |
| Dziennikarska wojna .....                              | 292 |
| Śmiercionośne rymy .....                               | 295 |
| Puszkina-Ropuszkina, Puszkina-Świstuszkin .....        | 299 |
| Riposta poety .....                                    | 301 |
| Rozdział XII. Bułharyn, Gogol i naturalna szkoła ..... | 309 |
| Po pracę do Bułharyna .....                            | 309 |
| <i>Wyżygina</i> i <i>Szponka</i> .....                 | 314 |
| Krytyka Gogola .....                                   | 316 |
| Kolejny rywal .....                                    | 318 |
| Naturalna szkoła i rosyjski Homer .....                | 319 |
| Walka z naturalną szkołą .....                         | 321 |
| Główny krytyk Gogola .....                             | 323 |
| Szansa na przymierze .....                             | 326 |
| Rozdział XIII. Życie prywatne .....                    | 331 |
| Jak wyglądał Bułharyn .....                            | 331 |
| Żona z domu publicznego .....                          | 335 |
| Tajemnice alkowy .....                                 | 338 |
| Rodzina .....                                          | 341 |
| Żartok .....                                           | 342 |
| Bułharyn urzędnik .....                                | 345 |
| Rozdział XIV. Ideolog słowiańskiego imperium .....     | 351 |
| Ideologia czasów Mikołaja I. ....                      | 351 |
| Prawosławie .....                                      | 353 |
| Samodzierżawie .....                                   | 336 |
| Ludowość/narodowość .....                              | 356 |
| Między okcydentalizmem i słowianofilstwem .....        | 357 |
| Pansławista .....                                      | 360 |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział XV. Czy rosyjski pisarz może być polskim patriotą? ..... | 367 |
| Triumwirat .....                                                  | 368 |
| Propolskie artykuły.....                                          | 371 |
| Polska tematyka.....                                              | 375 |
| Polska muzyka .....                                               | 376 |
| Walka o polskie artykuły .....                                    | 380 |
| Literacki most pomiędzy Polską i Rosją.....                       | 383 |
| Spotkania z Polakami .....                                        | 386 |
| Bibliofil .....                                                   | 389 |
| Narodowość Bułharyna .....                                        | 390 |
| Białorusin .....                                                  | 393 |
| Cicha śmierć.....                                                 | 396 |
| Zakończenie .....                                                 | 399 |
| Bibliografia .....                                                | 407 |
| Indeks nazwisk .....                                              | 433 |